

หัวข้อ: แบ่งฝ่ายไม่แบ่งฝั่ง: สำนวนการทำงานของแต่ละฝ่ายในขบวนการเคลื่อนไหวช่วงปี 2516-2519

เผยแพร่ผ่านเพจเฟซบุ๊ก วันที่ 6 ตุลาคม

วันที่: 23 กันยายน 2564 เวลา 10:30 น.

< Link: <https://www.facebook.com/1204453389613480/posts/4575446815847437/?d=n>>

ฝ่ายติดโปสเตอร์

ฝ่ายออกแบบโปสเตอร์

ทีมเคาะประตู

หน่วยพยาบาล
เพื่อมวลชน (พมช.)

ฝ่ายรักษาความปลอดภัย

ฝ่ายศิลปวัฒนธรรม
(ดนตรีและละครเวที)

ขึ้นชื่อว่าขบวนการเคลื่อนไหว ก่อนเคลื่อนไหว ระหว่างเคลื่อนไหว และหลังเคลื่อนไหวแต่ละครั้งย่อมมีอะไรหลายอย่างให้เตรียมการและจัดการ การเคลื่อนไหวแต่ละครั้งจึงเต็มไปด้วยความร่วมมือของคณาจารย์ผู้นั้น

ไปดูกันว่าขบวนการเคลื่อนไหวประชาธิปไตยตลอดทั้ง 3 ปีในวาระที่เทคโนโลยียังไม่ก้าวหน้าแบบทุกวันนี้ มีการแบ่งฝ่ายทำงานกันประมาณไหน และมีอะไรใกล้เคียงปัจจุบันบ้าง

แปะดอกจันหมายเหตุไว้ว่า การแบ่งฝ่ายตามโพสต์นี้แบ่งกลุ่มแบบหลวม ๆ ตามลักษณะงาน เพื่อเล่าให้เห็นภาพรวมในช่วงปี 2516-2519 โดยไม่ได้อ้างอิงแบบเจาะจงตามโครงสร้างศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (ศนท.) หรือตามองค์การใดองค์การหนึ่งโดยเฉพาะ

หากพี ๆ ที่เคลื่อนไหวในช่วงนั้นผ่านมากเห็น มีเรื่องการทำงานของฝ่ายไหนเพิ่มเติม เราขอชวนมาเล่าสู่กันฟังที่ได้โพสต์นี้ด้วยเลย

1. ฝ่ายติดโปสเตอร์

เพราะยังไม่มีทวิตเตอร์ เฟซบุ๊ก เทเลแกรม หรือโซเชียลมีเดียไหน ๆ จะเคลื่อนไหวหรือมีกิจกรรมอะไรกันที่หนึ่งนั้น การประชาสัมพันธ์ส่วนใหญ่จึงทำผ่านโปสเตอร์

โปสเตอร์จะติดในที่สาธารณะ ผู้ทำหน้าที่นี้ต้องเลือกตำแหน่งที่เหมาะสม ต้องสะอาดตาและอยู่ในระดับสายตาพอดี คนถึงจะสังเกตเห็นได้ง่าย ฝ่ายนี้จึงมักทำงานกะดึกเพื่อให้ปลอดการขัดขวาง ส่วนใหญ่ทำงานตั้งแต่เที่ยงคืนยาวจนเกือบสว่าง บางครั้งก็ดักรถที่ป้ายรถเมล์ พอรถเข้าป้ายก็รูดติดที่ตัวรถในเวลาอันรวดเร็ว รถเมล์จึงเป็นป้ายโฆษณาเคลื่อนที่วิ่งไปทั่วเมืองด้วย

ฝ่ายนี้ใช้ทรัพยากรบุคคลสูง กระจายกันไปเป็นสายแบ่งตามโซนพื้นที่ แต่ละสายต้องมีทั้งคนขับรถ คนหิ้วถังกาวที่กวานจากแป้งเปียก คนป้ายกาว และคนแปะ ซึ่งความชำนาญก็จะสะท้อนผ่านผลงานด้วย ใครโปรก็จะแปะได้ตั้งสวยงาม หากใครยังไม่คล่องโปสเตอร์ก็จะยับเยินหน่อย

แม้จะดูเป็นการทำงานหลังบ้าน แต่ฝ่ายนี้ก็ต้องระมัดระวังตัวกันไม่น้อย เพราะระยะหลังมีกลุ่มกระทิงแดงมากอยซ์ค้อยู่เรื่อย ๆ นอกจากโฟกัสกับการติดโปสเตอร์แล้ว ผู้ปฏิบัติงานยังต้องคอยสังเกตและคอยหลบด้วยว่ามีกลุ่มกระทิงแดงอยู่แถวนั้นหรือเปล่า หากสถานการณ์ดูไม่ดีก็ต้องรีบกลับ

สำนักงานใหญ่ของฝ่ายติดโปสเตอร์อยู่ที่ใต้ตึกสันทนาการ มหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งใช้เป็นแหล่งผลิตและกวานกาวแป้งเปียก โดยกลุ่มที่รับผิดชอบหลักคือศูนย์กลางนักเรียนฯ

กับการเคลื่อนไหวบางเรื่อง การติตโปสเตอร์จะไปไกลกว่าในรั้วมหาวิทยาลัยและในกรุงเทพฯ โดยจะขยายวงไปสู่องค์กรต่าง ๆ ด้านสหภาพแรงงานก็เข้ามาช่วยด้วย อย่างกรณีสองช่างไฟฟ้าที่ถูกนำไปแขวนคอที่ประตูแดง นครปฐม เรื่องราวน่าสลดนี้ก็เกิดขึ้นหลังจากทั้งสองไปติตโปสเตอร์ต่อต้านจอมพลถนอมที่กลับเข้ามาไทยในเดือนกันยายน 2519

2. ฝ่ายออกแบบโปสเตอร์

ฝ่ายติตโปสเตอร์ไม่ได้ทำงานเพียงลำพัง แต่จะคลุกคลีกับคนที่ทำหน้าที่เหมือนฝ่ายโปรดักชั่น ทั้งออกแบบ ทั้งคิดคำขวัญ ซึ่งคนออกแบบมีทั้งแนวร่วมศิลปินแห่งประเทศไทย เด็กศิลปากร และศิลปิน คนออกแบบจะได้รับbriefว่าจะเคลื่อนไหวเรื่องอะไรก่อนลงมือกราฟิภาพ

สินธุ์สวัสดิ์ ยอดบางเตย หนึ่งในศิลปินที่ทำงานออกแบบได้แชร์เทคนิคการออกแบบในตอนนั้นไว้ว่า การออกแบบต้องนึกถึงผู้รับสาร

“เวลาคนนั่งรถเมล์ผ่านโปสเตอร์ที่ติดไว้ เห็นปุ๊บจะต้องเข้าใจได้เลยว่าจะทำอะไรกัน ทำเมื่อไหร่ จัดที่ไหน ทำไม่ถึงทำ”

เวลาที่ใช้ในการออกแบบแตกต่างกันไปในแต่ละงานตามวาระและความเร่ง บางงานก็ต้องทำให้เสร็จภายในวันเดียว อย่างเช่นงานเกี่ยวกับกรรมกรโรงงานฮาร่า ออกแบบเสร็จปั๊บก็ต้องรีบส่งโรงพิมพ์ ก่อนที่ฝ่ายติตโปสเตอร์จะทำหน้าที่กระจายผลงานออกไปให้เร็วที่สุด

3. ทีมเคาะประตู

.

ทีมเคาะประตูมีหน้าที่ตามชื่อเรียก คือการเดินเคาะประตูตามบ้านเรือนประชาชน เพื่อส่งสารบางอย่างแบบปากต่อปาก

.

แต่ละช่วงของการเคลื่อนไหวทีมเคาะประตูก็มีสารที่จะต้องสื่อแตกต่างกันไป ตั้งแต่ข่าวประชาสัมพันธ์ว่าจะมีการชุมนุม ไปจนถึงการเคาะเพื่อบอกข้อเท็จจริงจากฝั่งผู้ชุมนุมที่มักต่างออกไปจากในหน้าสื่อ

.

หมอมิ่ง-พรหมินทร์ เลิศสุริย์เดช เล่าว่าคนเคาะประตูส่วนใหญ่เป็นเด็กกรามคำแหง เพราะเด็กกรามฯ มีกันเยอะ งานนี้ต้องใช้กำลังคนมาก ออกเคาะประตูกันแต่ละทีใช้ทีมราว 200-300 คนเลยทีเดียว

.

4. หน่วยพยาบาลเพื่อมวลชน (พมช.)

.

บาดแผลและอาการบาดเจ็บต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการชุมนุมก็จะมีหน่วยพยาบาลเพื่อมวลชนคอยดูแล

.

การทำงานของ พมช.ครอบคลุมตั้งแต่การระดมหาอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้นอย่างสำลี แอลกอฮอล์ แอมโมเนีย บางครั้งก็ขอจากออร์ดต่าง ๆ มา โดยสมาชิกของ พมช.ประกอบไปด้วยนักเรียนแพทย์ นักเรียนพยาบาล นักเรียนสาธารณสุข ไปจนถึงนักเรียนเภสัชกรจากมหาวิทยาลัยมหิดลเป็นหลัก เพราะนักศึกษามหิดลเป็นตัวตั้งตัวตีในการก่อตั้ง พมช.ขึ้นมา โดยต่อยอดมาจากหน่วยพยาบาลเล็ก ๆ ที่เริ่มทำงานกันตั้งแต่ช่วง 14 ตุลาฯ

.

จะการประชุมไหนหรือเวทีใด พมช.ก็จะคอยสแตนด์บายเสมอ โดยมีสัญลักษณ์ให้คนสังเกตเห็นไม่ยากเป็นปลอก
แขนมีกากบาทแดงบนพื้นขาว คล้าย ๆ กับที่ใช้กันในปัจจุบัน

5. ฝ่ายรักษาความปลอดภัย

กลุ่มคนที่ทำหน้าที่รักษาความปลอดภัยมีหลายส่วน และแตกต่างกันไปตามช่วงเวลา เช่น ถ้าย้อนไปในช่วง 14 ตุ
ลาฯ การ์ดอาชีวะจะรับหน้าที่นี้เป็นหลัก คอยคุ้มกันขบวนเมื่อมีการเคลื่อนที่ไปตามจุดต่าง ๆ แต่เมื่อเวลาผ่านไป
การก่อวินเริ่มเกิดขึ้นทุกที่ ประกอบกับขบวนการนักเรียนอาชีวะเริ่มแยกออกจากนักศึกษา ส่วนหนึ่งเพราะมีชน
ชั้นนำปลุกปั่น แต่ละมหาวิทยาลัยจึงมีกลุ่มการ์ดของตัวเองด้วย

ส่วนในการชุมนุมรวม ส่วนมากที่การ์ดจะอยู่นอกสุดล้อมมวชนไว้อีกทีหนึ่ง โดยมีวิธีการรับมือว่าจะไม่ถอยและ
ไม่ทิ้งมวชน ส่วนเวลาที่มีปราศรัยการ์ดก็จะรับบทผู้สังเกตการณ์ว่ามีใครทำทางแปลก ๆ ปะปนมาบ้างหรือไม่ แต่
หากเป็นการชุมนุมใหญ่ ๆ การ์ดหลายทีมก็จะประสานงานและแบ่งความรับผิดชอบกันว่าใครดูโซนไหน

เมื่อเริ่มถูกก่อวินบ่อยครั้งเข้า การ์ดก็ทำงานหนักขึ้น มีการวางแผนกันอย่างจริงจังว่าจะรับมืออย่างไรกับ
เหตุการณ์รูปแบบต่าง ๆ เช่น การยิงก่อวิน การปาระเบิด เป็นต้น

6. ฝ่ายศิลปวัฒนธรรม (ดนตรีและละครเวที)

เพราะมวชนคือหัวใจของการชุมนุม การดึงมวชนไว้ให้อยู่ระหว่างการชุมนุมจึงเป็นสิ่งสำคัญ นอกจากเนื้อหา
ปราศรัยสุดเข้มข้นแล้ว งานเอนเตอร์เทนเมนต์คุณภาพจึงขาดไม่ได้

วงดนตรีจากหลากหลายมหาวิทยาลัยไม่ว่าจะเป็นวงกรมฯ จากมหิดล วงกล้อจากธรรมศาสตร์ หรือวงลูกทุ่ง
สังฆกรรมจากรามคำแหง จึงสลับกันขึ้นมาสร้างสีสันให้กับหลาย ๆ การชุมนุม

คู่กันไปกับดนตรี คณะละครก็เฟื่องฟูเช่นกัน มีทั้งการเล่นละครล้อเลียนบ้าง เขียนบทขึ้นมาใหม่บ้าง และดัดแปลง
เนื้อหาให้เข้ากับการชุมนุมนั้น ๆ บ้าง

ฝ่ายศิลปวัฒนธรรมไม่ได้จำกัดขอบเขตการเอนเตอร์เทนแค้ในเมืองเท่านั้น แต่ยังไปร่วมแสดงในการชุมนุมของ
ชวนาและกรรมกรด้วย แถมบางครั้งก็ต้องแสดงไปหลบระเบิดไป

งานศิลป์มีพลังเสมอ ฝ่ายศิลปวัฒนธรรมแทบเป็นฝ่ายเดียวที่ได้รับการต้อนรับจากทุกผู้ทุกคน (และอาจจะทุกฝ่าย)
โดยเฉพาะในวงการสื่อที่โดยปกติมักโจมตีฝ่ายผู้ชุมนุม แต่มีวงดนตรีอย่างคาราวานที่ในสมัยนั้นเป็นส่วนหนึ่งของ
ขบวนการเคลื่อนไหวของประชาชนได้รับเชิญไปออกทีวีด้วย

ตั้งแต่ปี 2518 เป็นต้นมา วงดนตรีได้รับความนิยมมากขึ้นเรื่อย ๆ สุขุม เลาหพูนรังษี อดีตประธานชุมนุมนาฏศิลป์
และการละคร องค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (อมธ.) เล่าว่าจากที่เมื่อก่อนเล่นละครในช่วงไพรม์ไทม์
หลัง ๆ มาต้องหลีกเลี่ยงให้วงดังขึ้นก่อน สายละครต้องไปต่อคิว กว่าจะได้ขึ้นเวทีก็ตี 1 ยิ่งเป็นคณะที่ไม่ค่อยเป็นที่
รู้จัก กว่าจะได้เล่นก็ราวตี 3 แล้ว

นอกจากการสร้างสีสันในวันชุมนุม งานอื่น ๆ ของฝ่ายศิลปวัฒนธรรมยังรวมไปถึงการจัดงานทางวัฒนธรรมที่
ตีความใหม่ให้ก้าวหน้ากว่าเดิม เช่น งานลอยกระทงที่ไร่นางนพมาศ ตัวกระทงที่ต้องมีความหมายทางการเมือง
รวมถึงบรรยากาศและองค์ประกอบของงานที่เน้นเอกลักษณ์ไทยที่ไม่ใช่ไทยราชสำนักแต่เป็นไทยพื้นบ้าน เป็นต้น

7. ฝ่ายวางแผน

แก่นหลักของแกนนำฝ่ายวางแผนจะเป็นอะไรไปไม่ได้นอกจากการประชุม และเป็นคล้าย ๆ กันไม่ว่าจะในสภามหาวิทยาลัยหรือภายใต้โครงสร้างใหญ่อย่าง ศนท.

จาตุรนต์ ฉายแสง อดีตนายกลิสโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เล่าว่า ประชุมกันแต่ละทีประชุมยาว ถกกันเยอะ มีรุ่นพี่มากประสบการณ์มาให้ความเห็น วิเคราะห์เหตุการณ์กันเป็นฉาก ๆ จนแทบข้ามวันข้ามคืน ยิ่งโดยเฉพาะช่วงที่ชุมนุมยืดเยื้อต่อเนื่อง ชีวิตวนอยู่ระหว่างการประชุมถึงดึกดื่น และต้องออกไปชุมนุมต่อในช่วงสาย จนระยะหลังทาง มช.ตกลงปรับยุทธศาสตร์ให้รูปแบบการชุมนุมพลิกแพลงขึ้น ไม่จำเป็นต้องยืดเยื้อเสมอไป เพื่อเก็บกำลังของคนทำงานไว้ด้วย

ฝั่งจุฬาฯ สุรชาติ บำรุงสุข เล่าวิธีการทำงานว่าการประชุมจะเป็นไปเพื่อตัดสินใจว่าจะเคลื่อนไหวอะไร อย่างไร โดยในการประชุมจะมีหัวหน้าทีมแต่ละฝ่ายประกบอยู่ด้วย เมื่อตกลงกันเสร็จ หัวหน้าแต่ละทีมก็จะทำหน้าที่ส่งสารต่อให้ผู้ปฏิบัติงานต่อไป

ด้านหอมมิ่งเล่าว่า ความฟุ้งเป็นส่วนหนึ่งของการประชุมนักศึกษา หอมมิ่งจึงช่วยสรุป เขียน Gantt chart ใช้เป็นเครื่องมือในการประชุมให้จับประเด็นได้ชัดและออกจากห้องโดยแต่ละคนรู้ว่าต้องทำอะไรต่อไป

ทั้งนี้ในการประชุม ศนท. และการสื่อสารกับมหาวิทยาลัยที่อยู่ไกลอย่างเช่น มช. หากเป็นเรื่องเร่งด่วน บางครั้งก็จะให้คนจากกรุงเทพฯ นั่งรถทัวร์ขึ้นไปออฟเดตมติการประชุมให้ถึงที่ เพราะไม่สามารถติดต่อศัพท์ทางไกลหากันได้สะดวก

นอกจากนี้ งานที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนยังมี

- ฝ่ายข่าว ภูมิธรรม เวชยชัย เล่าว่าช่วง 14 ตุลาฯ เขามีหน้าที่รีวิวนิวส์สารที่เกี่ยวข้องจากสื่อทุกสื่อ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ วิทยุ หรือโทรทัศน์ เพื่อประเมินท่าทีฝ่ายต่าง ๆ กรองข่าว รวมไปถึงสังเกตการณ์รอบ ๆ การชุมนุม แล้วรายงานให้ศูนย์กลางทราบอีกทีหนึ่ง

ฝ่ายวิเคราะห์ ใช้ว่าจบงานแต่ละครั้งแล้วจะปล่อยผ่านแล้วผ่านไป หลังจบงานจะมีคนทำหน้าที่วิเคราะห์การทำงานของแต่ละฝ่าย ตั้งแต่โฆษกยันคนเคาะประตู เพื่อถอดบทเรียนว่าการปฏิบัติงานในวันนั้น ๆ เป็นยังไง ทำสำเร็จตามเป้าไหม หรือมีอะไรต้องปรับปรุงอีกบ้าง

8. ฝ่ายสื่อสารกับผู้ชุมนุม

เพราะการชุมนุมหลายครั้งมีมวลชนไม่น้อย จะสื่อสารกันจากจุดเดียวก็อาจไม่ทั่วถึง ในที่ชุมนุมจึงมีการแบ่งพื้นที่เป็นตารางกริดและมีคนปฏิบัติงานตามจุดต่าง ๆ ช่วยสื่อสารกับมวลชน ส่งสัญญาณบอกให้มวลชนลุก-นั่ง

คล้าย ๆ กันกับเวลาเคลื่อนขบวน รถนำขบวนแต่ละคันก็จะกำหนดระยะห่างและคนประจำรถไว้ว่าใครเป็นคนดู และตัดสินใจหากมีเหตุต่าง ๆ เกิดขึ้น นอกจากนี้ยังมีการส่งผู้ปฏิบัติงานลงไปในเดินกับผู้ร่วมชุมนุม โดยใช้วิธีขบวนเป็นตาราง แต่ละตารางจะมีคนคุมราว ๆ 10 คน จะเดิน จะหยุด จะลุก จะนั่ง คนคุมก็จะเป็นผู้ส่งสัญญาณด้วย

9. ฝ่ายวิชาการ

อะไรก็ตามที่เกี่ยวกับงานข้อมูลมักจะอยู่ในสโคปของฝ่ายนี้ ฝ่ายวิชาการนอกจากจะใช้เรียกคนที่ได้รับมอบหมายให้ทำงานข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจงในประเด็นใดประเด็นหนึ่งแล้ว บางครั้งอาจใช้เรียกคนที่แน่นทฤษฎี แม่นในตำรา และสนใจในข่าวสารด้วย

สุรชาติ บำรุงสุข เป็นหนึ่งในฝ่ายนี้ที่รับผิดชอบการทำข้อมูลเรื่องฐานทัพอเมริกา มีการลงไปเก็บข้อมูลจริงถึงอุดรธานี อ่านหนังสือเกี่ยวกับความมั่นคงรวมถึงหนังสือเรื่องฐานทัพที่ส่งตรงมาจากอเมริกา เขียนออกมาเป็นเปเปอร์และตีพิมพ์เป็นหนังสือเล่มเล็ก ๆ ซึ่งถูกขึ้นบัญชีเป็นหนังสือต้องห้ามหลัง 6 ตุลาฯ ด้วย

ตามการบอกเล่าของสุชุม เลหาพูนรังษี คนทำละคร ฝ่ายวิชาการยังทำหน้าที่ซัพพอร์ตฝ่ายอื่น ๆ ด้วย อย่างตอนที่สุชุมจะเขียนบทเพื่อทำละครเรื่อง “จักรพรรดินิยม” ก็ต้องอาศัยการช่วยเหลือจากฝ่ายวิชาการในการเสริมข้อมูล และหาหนังสือที่เกี่ยวข้องมาให้ และคล้าย ๆ กันกับตอนเขียนบทละครเรื่อง “สามประสาน” สุชุมก็ได้เพื่อนสองคน ได้แก่ ชัยพงษ์ กิตตินราทร (เสียชีวิตแล้ว) และ สมชาย พูนสินบูรณกุล มาสาธยาย ถกเถียง อธิบายความจำเป็นของพลัง 3 ประสาน จนในที่สุดสุชุมก็จับต้นชนปลายได้ถูกจนเขียนบทละครออกมาได้เป็นเรื่องเป็นราว

#5ตุลาตะวันตกจะมาเมื่อฟ้าสว่าง